

De toekomst van het Groene Hart ter discussie?

Maandag 9 oktober opende minister De Boer van VROM de 'Groene Hart gesprekken'. Twee maanden lang praat zij met overheden, burgers, boeren, tuinders en instanties op het gebied van natuur en recreatie. De minister wilde het nu eens niet hebben over bouwen, wonen en werken. Zij wilde de aandacht vestigen op de mogelijkheden van recreatie, landbouw en natuur in het Groene Hart. Met dit uitgangspunt beperkte zij de discussie en heeft zij eigenlijk al een keuze gemaakt.

GELSKE VAN DAALEN EN
DORIEN KASTELEIJN*

Het Groene Hart is heilig voor minister De Boer. Het open middengebied in de Randstad is volgens haar de contramal van de Stedenring eromheen en biedt de stedeling de mogelijkheid om de luidruchtige stad even te ontvluchten. Het is een plek om te recreëren en te genieten van de natuur. De minister wil het Groene Hart beschermen tegen de oprukkende Randstad, mede in het belang van de Randstad zelf. Het beleid tot 2005 ten aanzien van het Groene Hart is vastgelegd in de Vierde Nota Extra (Vinex). Tijdens de twee maanden durende Groene Hart gesprekken discussieerde de minister met verschillende belanghebbenden over de toekomst van het Groene Hart na 2005.

De uitkomst van deze discussie wordt meegenomen in de Actualisering van de Vinex, die de periode van 2005 tot 2015 beslaat. Als leidraad voor de Groene Hart gesprekken heeft het ministerie van VROM drie mogelijke ontwikkelingsimpulsen gecreëerd.

ONTWIKKELINGSIMPULSEN

In het *Ontspannen Hart* ligt het accent op natuur en recreatie. Veenweidegebieden worden grootschalige natuurgebieden die voor recreatie toegankelijk zijn. Het Groene Hart wordt voorgesteld als een wilde tuin voor de Randstad, met nieuw aangelegde plassen, moeras-

sen en rietvelden. De landbouw wordt geconcentreerd in enclaves. Een speciaal voor het Groene Hart op te richten ontwikkelingsbedrijf neemt de uitwerking van het plan op zich. Het *Agrarische Hart* biedt ruimte voor (extensieve) landbouw en natuur. Boeren zorgen, eventueel in een coöperatie, voor aanleg, beheer en onderhoud van natuur en landschap. Dit moet uiteindelijk milieuvriendelijke kwaliteitsproducten opleveren die herkenbaar zijn aan het Groene Hart merk. Bij het *Sportieve Hart* ligt de nadruk op recreatie en landbouw. Recreatie wordt vooral aan de randen van het Groene Hart ontwikkeld, terwijl het middengebied een overwegend agrarisch karakter heeft. Voor de uitvoering van dit beleid en het beheer is de instelling van een regio'schap nodig.

WONINGBOUW

Het beleid voor het Groene Hart is al jaren geleden vastgelegd. Al in 1958 is door de overheid besloten dat het Groene Hart open moet blijven. Desondanks is het gebied langzaam aan het verstenen. De druk om te bouwen komt van buitenaf door uitbreidingen van de grote steden, en van binnenuit van de Groene-Hart-

Het Groene Hart, situatie september 1995.
Bron: Rijksplanologische Dienst.

gemeenten. Deze willen onder grote druk van de eigen bevolking woningen bouwen. Een discussie over de toekomst van het Groene Hart is dus zeker op zijn plaats, maar dan moet het woningbouwaspect niet uit het oog verloren worden. In alle drie de, door de minister gepresenteerde, impulsen is echter weinig plaats voor uitbreiding van woningbouw. En juist dit staat bovenaan het verlanglijstje van de meeste Groene-Hartgemeenten. De gemeenten willen

meer woningen bouwen dan nu is toegestaan. De woningbouwlocaties tot 2005 zijn grotendeels vastgelegd in de Vinex. De verwachting is dat ook na 2005 de vraag naar woningen groot blijft. Een aanzienlijk deel zal in de Randstad moeten komen, maar de woningbouwlocaties zijn nog niet aangewezen. Voor minister De Boer staat vast dat woningbouw in het Groene Hart zoveel mogelijk moet worden beperkt. Zij wil dit bereiken door met iedere gemeente een grens af te spreken waarbuiten niet mag worden gebouwd. De gemeenten kunnen vervolgens zelf bepalen hoeveel woningen en hoe compact ze binnen deze contouren gaan bouwen. Bij de sceptici onder ons doemt bij dit plan een beeld op van compacte gemeenten, volgepropt met hoogbouw. De minister heeft echter een groot vertrouwen in de besturen van de Groene-Hartgemeenten. Zij zullen het volgens haar niet zover laten komen.

ALTERNATIEVEN

Er zijn ook andere toekomstscenario's voor het Groene Hart denkbaar. Recentelijk kwam het ministerie van Verkeer en Waterstaat met een nota over verstedelijking en mobiliteit. Deze visie gaat uit van de Randstad als een gesloten ring en een 'Groen Hart' dat doorsneden wordt door de stads-as Rotterdam-Gouda-Utrecht. Dit plan doorkruist het huidige beleid van de compacte stad van VROM, dat uitgaat van de Stedenring en bouwen aan en bij de stad. De mening dat het Groene Hart niet koste wat kost open hoeft te blijven, wordt gedeeld door vele anderen. Zij wijzen op de beperkte natuurwaarden van het Groene Hart. Het grootste deel van het groen is immers agrarisch gebied en slecht toegankelijk voor het publiek. De recreatieve waarde van het gebied valt ook tegen. De meeste Randstedelingen besteden hun vrije tijd niet in Groene Hart, maar bijvoorbeeld op het strand, in de duinen of in de bossen op de Veluwe of in het Gooi.

Nog een voorbeeld van een alternatief plan voor de toekomst van het Groene Hart is Hollandstad. De broers J. en A. van der Lingen, adviseurs volkshuisvesting, hebben het plan gelanceerd om de gemeenten Alphen a/d Rijn, Gouda en Woerden op elkaar aan te laten sluiten door het tussenliggende gebied vol te bouwen. Hierdoor ontstaat een nieuwe stad met ruimte voor circa 400.000 woningen. Andere bebouwingsmodellen zijn het Hongkong- en Los Angeles-model. Ook in deze plannen wordt

Minister De Boer van VROM op de fiets. Bron: Oerlemans van Reeken studio.

het Groene Hart als toekomstige woningbouwlocatie gezien. In het Hongkong-model van de Delftse hoogleraar stedenbouw D. Frieling wordt gekozen voor een verdichting van het gebied tussen Amsterdam en Rotterdam. Hij pleit voor een versterking van beide steden, om zo het economische en culturele draagvlak te behouden. Architectuurhistoricus Van Rossem geeft in zijn Los Angeles-model de voorkeur aan het suburbaniseren van het Groene Hart. Hij redeneert als volgt: als je de projectontwikkelaars woningen in het Groene Hart laat bouwen voor de rijken, hoeft de overheid haar geld niet in de ontwikkeling van dure Vinex-locaties te steken.

VERARMING

In de Groene Hart gesprekken stond de toekomst van het Groene Hart centraal. De bedoeling van de minister was echter om niet te discussiëren over wonen en bouwen, maar over het beter tot zijn recht laten komen van landbouw, recreatie en natuur. Het staat voor de minister vast dat woningbouw in het Groene Hart zoveel mogelijk moet worden beperkt. Deze visie is gebaseerd op het argument dat bouwen in het Groene Hart resulteert in een verarming van het Groene Hart en een verarming van de Randstad. In het Groene Hart zelf gaat het om een verarming van de natuur en in de steden bestaat het gevaar dat door het grote aanbod van woningen in het Groene Hart nog meer draagkrachtigen de steden zullen verlaten. Dit laatste zal leiden tot het verlies van draagvlak voor de voorzieningen in de stad.

Uiteindelijk kan verpaupering van de steden het gevolg zijn van bouwen in het Groene Hart.

Ondanks de mening van de meeste Groene-Hartgemeenten en randstadprovincies zal de minister waarschijnlijk toch kiezen voor het open houden van het Groene Hart. Een eerste prioriteit is dan het zoeken naar alternatieve woningbouwlocaties. Maar is het niet wat voorbarig om er nu al van uit te gaan dat het Groene Hart vrij kan blijven van verdere woningbouw? En om dit aspect daarom maar geheel buiten de discussie te houden? Met deze opzet van de Groene Hart gesprekken lijkt minister de Boer maar een deel van de toekomst van het Groene Hart te willen bespreken. De vraag is of het zinvol is om twee maanden lang over de mogelijkheden van landbouw, natuur en recreatie te praten, zonder rekening te houden met de mogelijkheid dat grote delen van het Groene Hart in de toekomst zullen worden gebruikt als woningbouwlocatie. De discussie zou zich eigenlijk moeten richten op de keuze tussen doorgaan met het huidige beleid of een bewuste aanpak van de inrichting van het Groene Hart. In de huidige situatie blijft het Groene Hart op papier open, maar ondertussen plakt iedere Groene-Hartgemeente steeds een nieuwe wijk aan de gemeentegrens. Een discussie waarin ook andere visies over woningbouw worden betrokken lijkt daarom zinvol.

*Redactie AGORA

Men kan zich afvragen waarom nu pas gekeken wordt naar het voldoen aan de woningbehoefte van na 2005. Het ontwikkelen van een grote woningbouwlocatie duurt immers jaren en op veel plaatsen is het nu al niet meer mogelijk om woningen te plannen die in het jaar 2005 echt opgeleverd zullen worden. Heeft de terughoudendheid van VROM te maken met de slechte ervaring die met het aanwijzen van de Vinex-locaties is opgedaan? Zodra die locaties bekend werden gemaakt, stonden de speculanten op de stoep bij de grondbezitters, voorzover de grond niet in handen was van de overheid. Onder die speculanten bevonden zich overigens gerenommeerde en als fatsoenlijk bekend staande projectontwikkelaars. Fors opgedreven grondprijzen waren het gevolg, die eerst door de gemeenten op moesten worden gebracht en uiteindelijk door de kopers van de woningen betaald zullen worden. Door nieuwe wetgeving, die begin volgend jaar van kracht wordt, hebben gemeenten echter het recht van eerste koop gekregen, waardoor speculatie niet meer mogelijk zal zijn. De belangrijkste reden voor de terughoudendheid van VROM is waarschijnlijk dat met de grote en middelgrote steden pas in het afgelopen jaar de Vinex-convenanten afgesloten zijn. Hierin beloven deze gemeenten de Vinex-locaties daadwerkelijk te zullen ontwikkelen. Het zou voor de marktwaarde van de betreffende woningen waarschijnlijk funest zijn als al voor de bouw bekend zou worden gemaakt dat enkele jaren later elders soortgelijke maar niet door speculatie duur geworden huizen zullen verrijzen.

RK